

Justitiedepartementet

103 33 STOCKHOLM

Yttrande över promemorian Genomförande av brottsofferdirektivet (Ds 2014:14)

Jag delar i huvudsak utredarens bedömningar.

Utifrån de intressen som jag har att bevaka för Åklagarmyndigheten har jag följande synpunkter på förslaget.

1. Artikel 6 – rätt att erhålla information om det egna ärendet (promemorians avsnitt 5.4)

Av den föreslagna lydelsen av 13 b § 2 st förundersökningskungörelsen framgår att målsäganden ska tillfrågas om han eller hon vill erhålla information om hur förfarandet hos bland annat polis och åklagare fortskrider. Ordalydelsen ger upphov till ett antal frågor som bör besvaras i det fortsatta beredningsarbetet.

Den viktigaste frågan är vem det är som ska ta initiativ till att lämna information. Ska information lämnas då målsäganden hör av sig eller ankommer det på polis och åklagare att på eget initiativ lämna information? Utredarens avsikt förefaller vara att skapa en föreskrift om en skyldighet att informera målsäganden om att han eller hon *på begäran* har rätt att få upplysningar om hur det straffrättsliga förfarandet fortskrider (se promemorians sida 83). Den föreslagna lydelsen kan dock tolkas som att polis och åklagare är skyldiga att självmant lämna upplysningar om målsäganden svarar ja på frågan om han eller hon vill erhålla sådan information. 13 b § 2 st bör därför förtydligas och kan förslagsvis ha nedanstående lydelse.

Målsäganden ska vidare så snart som möjligt informeras om att han eller hon på begäran kan erhålla information om hur ärendet hos polis, åklagare och domstol fortskrider och om dom eller slutligt beslut i målet.

Den föreslagna lydelsen av 13 b § ger upphov även till andra frågor, bland annat följande. Påverkas informationsskyldigheten av brottstypen (eller annorlunda formulerat, bör det ställas större krav vid exempelvis brott mot

person än vid förmögenhetsbrott)? När och hur ofta bör information lämnas? Vem bör lämna information när åklagare är förundersökningsledare?

Utredaren föreslår att det av 13 a § förundersökningskungörelsen ska framgå att målsäganden ska underrättas och informeras *så snart som möjligt*. Jag noterar att motsvarande tidsangivelse saknas i 13 b §.

2. Artikel 11 - rättigheter i samband med beslut om att inte väcka åtal (promemorians avsnitt 6.2)

Direktivet kan rimligen inte tolkas på annat sätt än som att negativa åtalsbeslut måste innehålla information om möjligheten att begära att en högre åklagare överprövar beslutet.

I princip alla åklagarbeslut kan bli föremål för överprövning. För att ett beslut ska granskas av en högre åklagare krävs att sökanden har ett berättigat intresse av att få saken prövad. Målsägande, misstänkta och åtalade samt deras behöriga ställföreträdare anses i normala fall ha ett sådant berättigat intresse. En begäran om överprövning ska enligt huvudregeln vara skriftlig och inges till den enhet där beslutet har fattats. Överprövningsinstitutet beskrivs utförligt i riksåklagarens riktlinjer Överprövning och prövningsverksamhet RÅR 2013:1, som bifogas detta yttrande.

En rimlig konsekvens av informationsskyldigheten vid negativa åtalsbeslut är att, såvitt jag nu kan bedöma, även beslut att inte inleda förundersökning eller att nedlägga en förundersökning bör innehålla samma information. Redan idag finns sådan information lättillgänglig på Åklagarmyndighetens externa hemsida. Där finns även Riksåklagarens riktlinjer för överprövning och prövningsverksamhet RÅR 2013:1 samt en blankett för begäran om överprövning. Det finns naturligtvis anledning att fortlöpande se över om informationen som lämnas i nu aktuella hänseenden kan förbättras.

Det förtjänar att påpekas att de beslutsmallar som Åklagarmyndigheten idag tillhandahåller sina medarbetare i ärendehanteringssystemet Cåbra saknar information om möjligheten att begära överprövning. Det finns därför en beaktansvärd risk för att ett utökat informationslämnande kommer att öka ärendeinflödet och arbetsbördan vid framförallt Åklagarmyndighetens tre utvecklingscentrum, där de sju högre åklagarna finns. Detta kan i sin tur komma att kräva ökade resurser till och orsaka högre kostnader för överprövningsverksamheten.

3. Artiklarna 22-24 - individuell bedömning av brottsoffer för att fastställa specifika skyddsbehov och rätt till skydd för barn och andra brottsoffer med specifika skyddsbehov (promemorians avsnitt 7.5)

Av den föreslagna lydelsen av 21 § förundersökningskungörelsen framgår att förundersökningsprotokollet ska innehålla slutsatsen av den individuella bedömning som har gjorts enligt den föreslagna 14 c § samma kungörelse (i den omfattning slutsatsen har betydelse för sådana åtgärder som domstolen kan besluta om). Jag delar utredarens bedömning att det inte finns behov av någon särskild sekretessbestämmelse för att skydda uppgifterna i slutsatsen. Enligt min uppfattning kan dock ett röjande av uppgifterna i förundersökningsprotokollet i vissa fall vara till men för målsäganden. Det kan därför finnas anledning att hantera uppgifterna på samma sätt som andra uppgifter om målsäganden än hans eller hennes namn. Dessa uppgifter antecknas enligt 21 a § förundersökningskungörelsen på en särskild handling och ingår inte i förundersökningsprotokollet. I det fortsatta beredningsarbetet bör det vidare säkerställas att de uppgifter som föranleder slutsatsen omfattas av sekretess eftersom de kan vara av mycket integritetskänslig natur och utsätta målsäganden för allvarliga risker om uppgifterna röjs.

Av den föreslagna lydelsen av 14 c § 2 st förundersökningskungörelsen kan utläsas att den individuella skyddsbedömningen ska revideras när behov uppkommer. Det kan på goda grunder antas att skyddsbehovet inte sällan varierar över tid och förändras efter det att förundersökningsprotokollet har redovisats. Av bestämmelsen framgår dock inte om det i sådana fall finns en skyldighet att informera domstolen om de ändrade förhållandena eller vem som ska fullgöra en eventuell skyldighet. Dessa frågeställningar bör besvaras i det fortsatta beredningsarbetet.

Jag är medveten om att direktivet inte kan tolkas på annat sätt än att målsäganden har rätt att bli förhörd av en person av samma kön som målsäganden men vill ändå framhålla följande. Vid valet av förhørsledare bör dennes personliga egenskaper vara mer betydelsefulla än könstillhörigheten. Det är naturligtvis rimligt att målsägandens önskemål om kön på förhørsledaren så långt som möjligt tillgodoses. Det är dock långt ifrån alldeles självklart att en kvinnlig målsägande vill bli förhörd av en kvinnlig förhørsledare eller att en manlig målsägande vill bli förhörd av en manlig förhørsledare. Det hade därför varit mer ändamålsenligt med en könsneutral bestämmelse. Direktivets könsbundna synsätt framstår i mina ögon som förlegat.

Detta yttrande har beslutats av vice riksåklagare Kerstin Skarp. I ärendets beredning har vice överåklagare Mikael Björk och kammaråklagare Madeleine Berndt Stragnér, föredragande, deltagit.

Kerstin Skarp

Madeleine Berndt Stragnér